

20 jaar dynamisch kustbeheer op Rottumeroog

'Kijk, wat fantastisch! Meer dan vijf centimeter!' Michiel Firet van Staatsbosbeheer staat voorover gebogen met zijn vinger diep in het zand. Onder onze voeten voelt het zacht, her en der steken nog wat grassprietten hun kopjes boven het zand. 'De vorige keer stonden hier nog hoge duinen', constateert iemand van de Vrienden van Rottumeroog een beetje bedremmeld.

Het is een week nadat de kranten bol stonden van berichten over Rottumeroog. Tijdens een opruimactie is een grote scheur gezien over de hele breedte van het eiland. Net als Simonszand zou ook Rottumeroog daardoor in tweeën vallen of, nog erger, uiteindelijk in zee verdwijnen. Boswachter Bert Corte van Staatsbosbeheer stelde in de kranten juist het tegenovergestelde. Het eiland verdwijnt niet, maar groeit juist aan de kant van de Wadden.

Dat er zulke tegenstrijdige berichten zijn over hoe het gaat met Rottum is niet nieuw. Toen twintig jaar geleden het kustbeheer op de Rottums werd losgelaten, ontstond er een ware mediastorm. De gemoederen liepen zeer hoog op. Hendrik Toxopeus, de zoon van de laatste voogd, bezette het eiland. Niets doen zou volgens hem de ondergang van het eiland betekenen. Hij kreeg veel navolging, zoals van schrijver Jan Wolkers. Dat veel mensen daar bang voor waren, was niet gek. Het idee van dynamisch kustbeheer was een noviteit. Een nog nauwelijks bewezen theorie.

De Waddenvereniging, groot voorstander van het vrij spel geven aan de natuurlijke processen op de onbewoonde Rottums, nam daarop het initiatief voor een rondetafelgesprek met alle belanghebbenden. Vanuit dit gesprek besloot de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat een commissie in te stellen, waarin iedereen een stem kreeg. Dat werd de BAKR, de Beheer en Adviescommissie Kustverdediging Rottums. Naast de overheden zitten hierin de Waddenvereniging, Staatsbosbeheer, de Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat en de Vereniging Oevereigenaren.

Binnen de commissie werden allerlei afspraken gemaakt en voorwaarden vastgelegd waaronder de natuur zijn gang kan gaan. Zo zijn de Rottums nu het meest wetenschappelijk onderzochte natuurgebied in de Waddenzee. De landschapsontwikkeling boven en onder water wordt gemeten, de flora en fauna op het eiland wordt al jarenlang zeer nauwkeurig bijgehouden. Dat is prachtig, want daardoor leren we steeds meer over wat er gebeurt als je de natuur vrij spel geeft. En kunnen we die kennis toepassen bij andere eilanden.

Elk jaar brengen de leden van de BAKR een inspectiebezoek aan het eiland. Dit jaar zou het bezoek een extra feestelijk tintje moeten hebben, er is tenslotte een jubileum te vieren. 's Ochtends is het duidelijk even aftasten waar iedereen staat. 'Ik ging hier eerlijk gezegd met kromme tenen heen', geeft Michiel Firet later toe. Al snel blijkt dat de tegenstellingen lang niet zo scherp zijn als in de media naar voren kwam. De Vrienden van Rottumeroog zijn niet blij met de wijze waarop ze geciteerd zijn. Dick Spijker, voorzitter van de Vrienden: 'We hebben nooit gezegd dat Rottumeroog in tweeën is gespleten. Wel maken we ons zorgen. Rottumeroog ligt nu op een heel andere plek dan vroeger. Vanwege de natuurwaarden, het belang van de kustverdediging voor Groningen en de bijzondere cultuurhistorie zou het zonde zijn om het te laten verdwijnen.'

Het is een lange reis naar Rottumeroog. We moeten door een smalle, ondiepe geul om er te komen. Het gaat slingerend, achter de boot trekt de modder in cirkels omhoog. De boot kan niet helemaal bij het eiland komen. We stoppen bij een zandplaat. Na een uur wachten is het eb genoeg om over de platen naar het eiland te lopen. Ik begrijp de emotie van Spijker. Het is ook bijzonder. Alleen het idee al dat je onderweg bent naar een plek waar geen mens is. En dat in Nederland, waar geen stukje wildernis meer te vinden lijkt.

Tijdens de wandeling over het wad wordt de sfeer steeds gemoedelijker. We verbazen ons over de felgroene eikapsels van de gestippelde dieseltreinworm waar het waddenbodembodem vol van ligt, genieten van de oorverdovende stilte. Voor sommigen is het toch nog schrikken hoe dicht het vogelwachtershuisje nu bij het Noordzeestrand staat en hoe groot de gaten zijn die de zee in de stuifdijk heeft geslagen, maar het is voor niemand reden om te twijfelen aan de waarde van het dynamische beheer.

Het eiland voldoet niet helemaal aan het beeld dat je zou kunnen hebben bij ongerepte natuur. Op de stranden is het een enorme rotzooi. Complete kerkmuren liggen er en aan de westpunt van het eiland is een soort maanlandschap ontstaan van oude stenen beschermingsconstructies. De natuur is nog aan het ontwaken uit de winterslaap. Op het strand en de kwelder staan al wel honderden afdrukken van vogelpootjes. Tijdens de

najaarstrek in augustus en september kunnen de aantallen vogels tot 300.000 oplopen. Die zijn nu duidelijk nog niet gearriveerd.

Het langst staan we stil bij de geul die het Noordzeestrand met de kwelder aan de andere kant verbindt. Boswachter Bert Corte, die namens Staatsbosbeheer het gebied al vijftien jaar onder zijn hoede heeft, wijst naar het wad. 'Zien jullie die zwarte begroeiing daar? Dat is de afgelopen jaren allemaal aangegroeid.' Het zand dat aan de ene kant van het eiland is weggeslagen, is achter de duinenrij en op de kwelders terechtgekomen. Aan de Noordzeekant verliest het eiland misschien dan wel terrein, maar aan de wadkant kreeg het eiland er elk jaar zo'n vijftig of meer meter bij. Dat Rottumeroog zich verplaatst, hoort bij de dynamiek. Wind en water, zand en slib hebben hier vrij spel. Schitterende wildernis, het bestaat nog in Nederland.

[KADER]

Bewogen geschiedenis

Rottumeroog heeft zijn naam te danken aan de zusters van het Klooster Juliana. Dit klooster in het Groningse wierdendorpje Rottum bezat ooit meer dan de helft van het eiland. In 1738 werd het hele eiland gekocht door de Staten van Groningen. Met hun aankoop wilden ze het beheer beter regelen. Dankzij het eiland was hun kustlijn beschermd. Na verloop van tijd zorgde het Rijk voor het onderhoud. Er werd een voogd aangesteld die op het eiland woonde. In 1965 verliet de laatste voogd, Jan Toxopeus het eiland. Vanaf dat moment was het eiland onbewoond en pleegde Rijkswaterstaat alleen nog onderhoud om afslag van het eiland tegen te gaan. In 1990 besluit Rijkswaterstaat om het eiland aan de natuur over te laten. Hierop bezette Hendrik Toxopeus, de zoon van de laatste voogd, het eiland. Ze blijven er twee weken en bereiken dat er een beheersplan wordt opgesteld. Zo mogen er nog wel rijshoutschermen worden neergezet om afslag tegen te gaan en wordt er door vrijwilligers helm geplant. In 2002 besluit men om het beheersplan van Rottumeroog – net als dat van Rottumerplaat – te beperken tot het verwijderen van zwerfvuil. Tot nu toe heeft 'niets doen' de eilandnatuur alleen maar goed gedaan. Er komen honderden verschillende plantensoorten voor. Duizenden vogels broeden er of gebruiken het eiland als hoogwatervluchtplaats.